

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentarii Exegetici In Apocalypsim Ioannis Apostoli

Viegas, Brás

Parisiis, 1615

Quid mammillæ significant. Et præcinctum ad mammilla. Sectio VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39261

charitatis dulcedinem ostendit, ut exploratum sit longè maiorè esse in lege noua quàm fuerit in veteri charitatem & perfectionem, id quod eleganter expressum agnoscit D. Gregorius homilia 13. in Ezechielem, in illa illustri visione capitis quadagesimò octim hominem indutum lineis templum illud mysticum lineo filo dimeticientem Propheta conspexit. *Funiculus*, inquit, *lineus in manu eius: censura legis veteris*, ait Gregorius, *funiculus fuit, sed lineus non fuit, quia eundem populum, non subtili Math. 5. 21. predicatione coercuit, in quo per pœna sententiam, non peccata cogitationis, sed operis reseruit.* At Christus Dominus funiculum lineum in manu tenuit: cum dixit, Matth. 5. *Audistis, quia dictum est antiquis, Non mœchaberis: Ego autem dico vobis, quia qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo:*

II. Hoc ipsum Orig. homil. 12. in Exod. vult in eo expressum fuisse, quòd Moyses, qui typum legis gerebat, faciem quidem habuit splendidam Exod. 34. manum verò leprosam Exod. 4. At Christus non solum faciem, sed etiam manibus in Transfiguratione resplenduit, quia videlicet opera, quæ per manus exprimitur, imperfecta erant in lege veteri: at in lege gratiæ ad maximam perfectionis splendorem peruenerunt. In lege, inquit, *vultus quidem Moysi glorificatus refertur, licet velamine contegatur, manus autem eius intra sinum missa leprosa facta memoratur, sicut nix: in quo mihi videtur forma totius legis plenissime designari: in vultu enim eius sermo legis, in manu opera designantur: quia ergo nihil ad perfectum adduxit lex, ad Hebr. 7. idcirco manus Moysi leprosa sit, & in sinum reconditur, tanquam nihil perfecti operis habitura, facies verò eius glorificata est, sed velamine tegitur, quia sermo eius habet scientiæ gloriam sed occultam: in lege ergo Moyses solam faciem habet gloriosam, neque manus eius habent gloriam, imò potius & contumeliam: sed neque vlla gloria erat in pedibus, denique soluere iubetur calceamentum Exod. 3. licet & hoc fieret non sine alicuius forma mysterij: ostendebatur namque quod in nouissimis temporibus solueret Moyses calceamentum, ut acciperet alius sponsum, & illa vocaretur domus discalceati, vsque in hodiè num diem (iuxta id quod præcipitur Deuteron. 25.) nihil ergo aliud in lege habet gloriosum Moyses, nisi solam faciem: in Euangelijs autem totus glorificatur ex integro. Hinc etiam est quod Paulus Hebræos, puenis, qui sub lege tanquam sub pædagogii custodia tenebantur comparauit: fideles autem legis gratiæ, viros, appellauit, qui tanquam perfectiores, grandiorèsque pædago non indigebant: sic accipiendum est illud ad Gal. 3. *Prius quam veniret fides, sub lege custodiabantur conclusi, in eam fidem, quæ reuelanda erat: itaque lex pædago noster erat in Christo, ut ex fide iustificemur: at ubi venit fides, iam non sumus sub pædago.* Ex quo præter alia habes legis veteris doctrinam, sanctitatem, imperfectam, & puerilem fuisse, si eum legis nouæ per Christum constitutæ, sapientia & perfectione conferatur. Quare merito superiores doctores aiebant ad hoc inter vtramque legem discrimen innuendum, Christum in veteri testamento ad renes, in nouo autem ad mammillas præcinctum apparuisse.*

Quid mammillæ significant.

Et præcinctum ad mammillæ.

SECTIO VI.

I. **L** I V D etiam explicationem desiderat, quid *mammilla* significet, ad quas *Suaui Christi amor in Ecclesiam.* *milis filio hominis præcinctus apparuit.* Prima expositio est, significare summam Christi dulcedinem, amorisque suauitatem quo Ecclesiam suam complectitur, ut ex amore intelligat proficisci labores, calamitatèsque vniuersas, quibus illam Christus ad finem vsque mundi patitur exerceri: sic multò antè sponfa vbera sponfi dixit esse *meliora vino, & fragrantia vnguentis optimis.* Canticorum. 1.

Quo

Quo loco omnes fere Hebraei legunt; Quia meliores sunt amores tui vino, et
 enim Hebraicè כִּי טַיִם כִּי רַקִּים quibus verbis maxima vberum sponfi dulcedo,
 ac suauitas continetur, vsque adeò vt illis sponfa nitatur excusata iuam illam au-
 daciã, cum statim in verba illa amoris plenissima prorupit, *Dulcor me osculo* D. Bern.
oris sui. Quæ obseruatio est D. Bernardi sermone 9. in Cantica. *Temeritatem*, in-
 quit, prout valet excusare conatur, quasi dicat: si aliam sapere videor, tu fecisti, o sponse, qui
 in aulecine vberum tuorum tanta me dignatione lactasti, quatenus omni metu depulso au-
 deam plus forte quam expediat. Duo præterea ista vbera, vt idem docet, sunt gemina
 dulcedo, quæ exuberat in Christi pectore, videlicet longanimitas in expectan-
 do, & in donando facilitas. De priori vbere loquitur Paulus ad Romanos 2. *An*
diuitias bonitatis eius, & patientia, & longanimitatis contemnis, an ignoras, quia benignitas Ad Rom. 2. 4.
Dei ad penitentiam te adducit? ubi inq̄men diuitiarum, sicut & alias apud Paulum in-
gentem copiam & abundantiam significat: per bonitatem, verò ne intelligas eam,
quæ malitiæ opponitur, diciturque Græcè ἀγαθότητα, sed benignitatem, cum
fit Græcè χρηστότης: vnde meritò postea vulgatus transtulit, an ignoras quia be-
nignitas Dei habetur enim Græcè τὸ χρηστόν. De altera vbere est sermo Ezech. 18. *Ezech. 18. 21.*
Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis & custodierit omnia præcepta mea vita
viuet, & non morietur. Pulchrè Regius vates vtramq; duobus verbis complexus
est Psal. 102. Longanimis & multum misericors. Eadem amoris dulcedin. in sub eadē *Psal. 102. 8.*
metaphora explicauit Esaias cap. 66. Cum dixit: Latamini cum Hierusalem omnes *Esai. 66. 11.*
qui diligitis eam, ut sugatis & repleamini ab vbere misericordie eius, & mulceatis & delicijs
affluatis ab omnimoda gloria eius. Et rursus, ad vbera portabimini, & super genna blan-
dientur vobis. Rectè verò addidit sponfa. Fragrantia vnguentis optimis, seu vt septua-
ginta transtulerunt, ὁ ὄσμη μύρων σου ἡ σπῆνδα τῆ ἀρώματά: id est, odor vn-
guentorum tuorum super omnia aromata. Vt magis istorum vberum suauitate explica-
rent, & innuerent eos, qui sponfi vberibus fruuntur, pati præ amoris dulcedi-
ne animi deliquium, cui morbo odores ex floribus aromatibúsq; confecti, aut
etiam vnguenta pigmentaria arte composita adhiberi solent, quod remedij ge-
nus sibi postulat sponfa cum ait Canticum 2. Fulcite me floribus, stipate me malis, *Cant. 2. 5.*
quia amore languet. Estigitur sensus eos, qui præ suauitate, quam ex sponfi vberi-
bus sentiunt, deliquium patientur, habere ad manum vnguenta & aromata, qui-
bus aspergantur, eaque in ipsimet sponfi vberibus reperiri.

Sed pro huius rei maiori expositione aduerte rectè Deo vbera tribui, quoniã
 sicut vbera in feminis appetente partus tempore turgescunt, editaque iam
 prole distenduntur, & quia cordi præcordiisque insident, matrem amoris ad-
 monent ad nutriendum fœtum: ita Deo, cum eius amor erga homines multum
 iam per opera creuisset, quasi vbera ipsa turgescere cœpta sunt, & appetente par-
 tus tempore, id est, incarnationis Dominicæ, distenta admodum fuerunt ad
 nouum fœtum educandum. Quod enim ante Incarnationem non admodum
 hæc vbera turgere, expostulans ea de re cū Deo, Esaias cap. 63. testatus est cum
 dixit, *Vbi est zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viscerum tuorum, & miserationum* *Esai. 63. 15.*
tuarum super me continuerunt se. Verum post incarnationem, tunc sanè copiosè e-
 iusmodi vbera tumuerunt, vt non obscure Paulus explicauit illis verbis ad Ti-
 tum 3. *Apparuit dignitas & humanitas saluatoris nostri Dei.* Quamquam enim Græ-
 cè pro eo quod nō habemus, *humanitas*, non est ἀνθρώπινης sed φιλανθρωπία,
 id est, non humanitas (eo sensu quo Theologi vsurpant) sed amor erga homines,
 vt sit sensus, vsque adeo Deum dilexisse homines, & beneuolum erga eos se de-
 monstrasse, vt filium suum vnigenitum propter eos in terras miserit: vnde &
 II. o

VIE. GAS
 H.
 VPOCALYPTIC
 17
 23

Hieronymus clementiam interpretatur: tamen de humanitate, hoc est, humana naturæ assumptione, plerique Patres accipiunt: in quo opere præcipuè Dei in homines amor, & clementia resplendit: & præter alios cum locum expendens D. Bernardus serm. 1. in die Natiuitatis Domini. Apparuerat, inquit, ante potentia in rerum creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione, sed benignitas misericordiam nunc maxime apparuit in humanitate, potestas subiectionem, maiestas exigit admirationem, neutra imitationem, quousque angustata est misericordia in sola Angelorum parte, iuxta illud Psalm. 35. Domine in celo misericordia tua, & veritas tua usque ad nubes. Terram uniuersam condemnans, & aëreas potestates, dilaret misericordia terminos suos, attingat à fine usque ad finem fortiter, disponens omnia suaviter, Sapientia 8. & restrictus est Domine iudicio sinus tuus, solue cingulum tuum & veni miserationibus affluens. Et sermone 1. in Epiphania eundem locum ponderans: Prius, inquit, quam apparet humilitas, latebat benignitas, quamquam & prius erat, nam & misericordia Domini ab aeterno est, sed unde tanta agnosceretur; promittebatur, sed non sentiebatur, unde & à multis non credebatur. Ego, inquit, per Hieremiam 26. cogito cogitationes pacis, & non afflictionis: sed quid respondebat bono afflictionem sentiens, pacem nesciens, quousque dices pax: pax, & non est pax, Ezechielis 3. Verum ubi apparuit humanitas, iam benignitas latere non potuit. Denique sermone de diligendo Deo magis adhuc eundem locum illustrat his verbis: Potentia occultata est, quia in infirmitate venit, iuxta illud Habacuch cap. 3. Abscondita est fortitudo eius. Haud dubium quia in cruce, ubi cornua in manibus eius, Sapientia quoque abscondita est, placuit enim ei per stultitiam verbi saluos facere credentes, sed benignitas apparuit, quia non potuit amplius declarari, neque abundantius exprimi, nec euidentiùs commendari. Idem habes ad Titum 2. Apparuit gratia Dei omnibus hominibus. Quare rectè vbera zona aurea cinguntur, non quod strictior fuerit in lege gratia, misericordia diuina, cum fuerit multò fusior, ac latior, vt haec diximus: sed quia magis eluxit, & elegantius apparuit, & quasi zonam auream Christus charitatem suam præcinxit, iuxta illud Psalm. 92. Dominus regnauit, decorem induit, induit est Dominus fortitudinem & præcinxit se. Sed de zona aurea paulò post fusius.

III. Secunda expositio est. Per hasce duas mammillas, duo testamenta significari, vt vult Diuus Augustinus, seu potiùs Ticonius, & Arethas in hunc locum, quæ de pectore Saluatoris tanquam de perenni fonte accipiunt, unde Christianum populum nutriant: in quem sensum, vbera illa meliora vino, & fragrantiora unguentis optimis, de quibus agitur Canticum 1. interpretatur Diuus Hieronymus in caput 96. Esaiæ, & Diuus Ambrosius libro de benedictionibus Patriarcharum cap. 11. illud Genesis 49. in benedictione Ioseph. Deus Pater tui erit adiutor tuus, & omnipotens, benedicet tibi benedictionibus caeli desuper, benedictionibus abyssi iacentis deorsum, benedictionibus vberum. Vbera, inquit Ambrosius, duo testamenta dixit, quorum altero annuntiatus est, altero demonstratus. Ratio vero est, quia sacra doctrina, quæ ex utroque testamento exprimitur, lacti comparatur, propter dulcedinem & candorem: præcipuè verò doctrina facilius, unde est illud Pauli ad Hebræos 5. Facti estis, quibus lacte opus sit non solido cibo: omnis enim qui lactis est particeps, expertus est sermonis iustitiæ. Et primè ad Corinthios 3. Tanquam paruuli in Christo, lac vobis potum dedi non escam, nondum enim poteratis. Et 1. Petri 1. sicut modo genti infantes, rationabiles & sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus. Quo loco, non Rationabiles, sed Rationabile, legendum est, vt ad lac referatur, est enim Græcè τὸ λογικὸν ἢ δὲ λογιστὰ. hoc est rationabile, sine dolo lacte: ita citat Diuus Hieronymus in cap. 55. & 60. Esaiæ & in cap. 10.

cap. 10. Zachariae similiterque D. Augustinus libr. 50. homiliarum homilia 20. De lacte hoc mystico egregie disserit Clemens Alexandrinus cap. 6. lib. 1. Pedagogi, ubi eleganter docet Christum esse mammillam Patris, per quam videlicet omnem gratiam à Patre fugimus, Verbum, inquit, est omnia infanti, & pater, & mater, & pedagogus, & alter: iuxta illud Ioannis 6. Comedite meam carnem, & bibite meum sanguinem, ipse itaque qui est dilectus & alter noster, verbum effudit pro nobis suum sanguinem, per quem, qui in Deum credidimus, ad mammillam Patris, que curacum oblivionem inducit, nempe verbum confugimus, ille autem solus nobis lac dilectionis infantibus suppeditat, ique sunt vere beati, qui hanc lactant mammillam. Et in hunc sensum interpretatur illud paulò ante citatum ex prima eius epistola cap. 2.

Addimus & tertiam expositionem, Per has Mammillas Dei misericordiam & iustitiam intelligi. Per dexteram quidem misericordiam, per sinistram verò iustitiam. Etenim in omnibus Dei operibus, misericordiam & iustitiam reperiri, docet Divus Thomas in part. quart. 21. art. 4. iuxta illud Psalm. 24. *Universe via Domini misericordia & veritas.* De dextro misericordiae vberis fugitur lac indulgentiae. De sinistro lac correptionis, illud suavius, hoc paulò iniucundius, utrumque tamen infantibus salutare. Adcircò enim Christus suos filios interdum ablaetat, id est, asperius tractat, seu de dextro vberis ad sinistram transfert, ut iam robustiores effecticiant cum Apostolo, *Et abundant, & penuriam pati, ad Philippenses 4.* Unde est illud Esaiæ 28. *Quam docetis scientiam, & quem intelligere faciet auditum? Ablattatos à lacte, auulsos ab vberibus.* Quem locum ponderans D. Chrysostomus sermone in Iob & Abraham. *Quandiu, inquit, imperfecti sumus, nobis parciunt, & quandiu lactamur, paternè fovemur. Vbi autem perfectiores facti fuerimus, perfectorum certamina subimus.* Obseruat item Chrysostomus, non dictum esse ablaettatos ab vberis, sed auulsos, quia nimirum coguntur fideles recedere à lactando, ut tant per omne discrimen. In cuius rei typum Abraham filium suum Isaac ablaettavit facto grandi conuiuio, Genes. 21. In quem locum D. Ambrosius libr. 1. de Abraham cap. 7. *Non, inquit, quia à nutricis lacte subductus est puer, magnum conuiuium exhibuit Abraham, sed quia idoneus habitus est Isaac fortioris gratia cibo, & virtutis alimento.* Et sermone 19. in Psalmum 118. locum Esaiæ citatum tractans sic ait: *Ad per lactatos & abductos ab vberibus loquebatur, hoc est, ad eos, qui prima infantia alimenta transissent, cibo iam habiles fortiori. Exemplo sit, Quod ablaettatus Isaac Patriarcha tantus euaserit, ut adhuc inter rudimenta primæna positus aratis, nequaquam tamen gladium ferituri parentis horruerit.* Atque hæc tertia mammillarum expositio, maximè nobis conuenire, cum huius operis scopo, institutò que videtur: cum enim Christus in toto hoc Apocalypseos vaticinio se supremum Ecclesiæ antistitem, gubernatoremque exhibeat, consentaneum fuit, ut duas illas partes præcipuas, quibus tota eius administratio continetur, misericordiam scilicet atque iustitiam, in seipso exprimeret, ut & per misericordiam fideles ad spem consequendæ felicitatis erigeret: per iustitiam eosdem à suscipiendis, admittendisque sceleribus cohiberet: & quoniam non solum cum præmia misericorditer pollicetur, sed etiam cum in peccata iuste vindicat, non odio, sed amore in homines incitatur, idcircò vtraque administrandi ratio in mammillis expressa est, quæ cordi, ubi sedes est amoris, coniunctæ sunt.

III.
In omnibus
Dei operibus,
misericordia
& iustitia.
D. Thom.
Psalm. 24. 11.
Filios suos
cur interdum
Christus
ablaetat.
Philip. 4. 12.
Esaiæ. 28. 9.
D. Chrysost.

Gen. 21. 18.
D. Ambros.
Idem.
Tertia mām-
illarum ex-
positio refer-
tur.

Christus eodem amore
iunxit quo
premiatur.